

Vondsten van Pelikaansvoeten *Aporrhais pespelecani* (Linnaeus, 1758) bij Gorishoek

Riaan Rijken

Pelican's foot *Aporrhais pespelecani* recovered dead at Gorishoek and alive from the Oosterschelde, province of Zeeland.

Summary. The beach of Gorishoek on the Oosterschelde river is renowned for yielding 'exotic' species, many introduced by mollusc cultures, others as fossils. In August and September 2013 many specimens of fresh-looking Pelican's feet *Aporrhais pespelecani* (Linnaeus, 1758) were recovered. Moreover, on 8 September 2013 diver Stefan Verheyen observed a living specimen in the Oosterschelde near Gorishoek. Parallel recovery of *Tridonta elliptica* (Brown, 1827) at Gorishoek suggests a north-European, perhaps Danish origin of these species.

Inleiding

Het strandje bij Gorishoek op Tholen is de laatste tijd meer en meer bekend geraakt als vindplaats van bijzondere mollusken, zowel levend als dood. De Oosterschelde is ter plekke ruim 40 meter diep. De locatie is ook in trek bij duikers, maar is bij hen tevens berucht vanwege de sterke stroming die helaas ook al enkele malen de oorzaak van ongelukken is geweest.

Op Google Earth is te zien dat tussen de strekdammen oude oesterputten aanwezig zijn. Rondom deze oesterputten spoelen regelmatig de meest merkwaardige soorten aan. Deze zijn meestal te relateren aan de schelpdierimport en -kweek (Faasse et al., 2009). Maar niet altijd. Gorishoek ligt op een zuidelijker breedtegraad dan Domburg en af en toe kunnen hier ook fossiele schelpen gevonden worden die afkomstig zijn uit diepere lagen in de Oosterschelde.

Rond de oesterputten zijn haast altijd concentraties van mossels, oesters en andere soorten te vinden. Dat kan in de vorm zijn van bij elkaar gespoelde, langgerekte hopen, maar ook in de vorm van kringen rond de oude oesterputten. Het is onduidelijk of het eb- of vloedlijnen zijn. Bij hoog water loopt het slik helemaal onder en is alleen in het meest westelijke hoekje een heel klein strandje over met een vloedlijn van hooguit 10 meter lang. Die schelpenconcentraties op het slik zijn een merkwaardig verschijnsel. Het kan niet anders dan aangespoeld materiaal zijn, maar waarom spoelt het dan aan in die vorm en blijft het zo lang liggen? Een verklaring kan zijn dat levende mossels zich met hun byssusdraden vasthechten aan andere schelpen en aan elkaar en daarmee vangnetten vormen voor de vele andere schelpen die op het slik heen en weer spoelen.

Fig. 1. Lege schelpen van de Pelikaansvoet van Gorishoek. Foto: Riaan Rijken

Pelikaansvoeten

Sinds 2008 bezoek ik deze plek enkele malen per jaar. Het levert altijd leuke vondsten en waarnemingen op. Tot nu toe was het meeste materiaal van een zuidelijke herkomst. Op 22 augustus 2013 trof ik er meerdere exemplaren van de Pelikaansvoet aan (figuur 1). Een week of wat later ben ik nogmaals gegaan en opnieuw lagen er veel, duidelijk recente Pelikaansvoeten. Deze soort had ik tot dan toe nooit op Gorishoek gevonden.

Daarmee zou de Pelikaansvoet dan kunnen worden toegevoegd aan de lijst van tientallen (bijna altijd lege) soorten 'exotische' schelpen uit de Oosterschelde. Ware het niet dat duiker Stefan Verheyen op de Anemoon website een eigen waarneming meldde van een levend exemplaar in de Oosterschelde, op 8 september 2013 op ca. 25 m. diepte, ook bij Gorishoek. Dat moet dus de eerste waarneming zijn van een levend exemplaar in de Oosterschelde. Of de Pelikaansvoet hier een blijver is zal de tijd ons leren.

Waar vandaan?

Volgens Marco Faasse en Peter Moerdijk moeten de Pelikaansvoeten afkomstig zijn van noordelijke import. Dat is inderdaad zeer waarschijnlijk, want ik trof ook een leeg doublet van *Tridonta elliptica* (Brown, 1827) aan tussen de mossels. Deze soort kennen we in Zeeland ook als vroeg-pleistoceen fossiel, vooral van Domburg (Moerdijk et al., 2010). De vorm van het recente exemplaar van Gorishoek verschilt nauwelijks van de fossiele vorm. De Pelikaansvoet leeft in de noordelijke Noordzee op een diepte van 10 tot 200 meter, bij voorkeur op slibrijke bodems (De Bruyne & de Boer, 2008; De Bruyne et al., 2013). De laatste tijd worden in Yerseke veel mossels uit Deense wateren aangevoerd, mogelijk samen met soorten zoals *Tridonta elliptica* en *Aporrhais pespelecani*. De put van Gorishoek lijkt in ieder geval een gunstige leefomgeving voor de Pelikaansvoet.

Geraadpleegde bronnen:

- BRUYNE, R.H. DE, S.J. VAN LEEUWEN, A.W. GMELIG MEYLING & R. DAAN (Red.) (2013): Schelpdieren van het Nederlandse Noordzeegebied. Ecologische atlas van de mariene weekdieren (Mollusca). – Uitgeverij Tirion, Utrecht: p. 212.
- BRUYNE, R.H. DE & TH.W. DE BOER (2008): Schelpen van de Waddeneilanden. – Fontaine uitgevers, 's-Graveland: pp. 98-99.
- FAASSE, M., M. LIGTHART & R. RIJKEN (2009). Vreemde schelpen bij Gorishoek. – Het Zeepaard 69(1): 19-25.
- MOERDIJK, P.W. ET AL., (2010): De fossiele schelpen van de Nederlandse kust. – Nederlands Centrum voor Biodiversiteit Naturalis, Leiden.
- VERHEYEN, STEFAN. 8 september 2013: Pelikaansvoet? Duikwaarnemingen zout. www.anemoon.org/anemoon/anemoon-forum/algemeen/57212292

Adres van de auteur:
rrijken@zeelandnet.nl